

PAROHIILE TULCENE ÎN TIMPUL FOAMETEI DIN 1946-1947

Iarna 1945/1946, normal de caldă însă secetoasă, avea să fie urmată de o primăvară caldă și excesiv de secetoasă, ceea ce avea să producă îngrijorare în rândul populației ce ieșise din iarnă slăbită și înfometată. Anul 1946 anunțându-se și mai secetos ca cel ce trecuse, recoltele viitoare nu aveau cum să fie acoperitoare consumului populației, armatei și obligațiilor care decurgeau din Convenția de Armistițiu, atâta timp cât lipseau și vitele de tracțiune, nutrețul, uneltele agricole, brațele de muncă și semințele pentru campania de primăvară.

În unele județe din țară se mai găseau totuși disponibilități reduse de produse agricole vegetale și animale, pentru a căror colectare avea să fie promulgată legea nr. 68 din 16 februarie 1946; potrivit acestei legi, colectarea urma să se facă în județe în principal de către Institutul Național al Cooperației, prin cooperativele mandatare, prin care urma să se facă și aprovizionarea populației de la sate cu produsele industriale de care aveau nevoie pentru uzul propriu și refacerea gospodăriilor, precum îmbrăcăminte și încălțăminte, bumbac, unelte agricole, materiale de construcție, produse petroliere. Atât colectarea produselor agricole de la săteni cât și distribuirea produselor industriale către aceștia urmau să se facă numai cu plată, la predare, iar produsele industriale și alimentare urmau să fie distribuite doar acelor care predaseră produse agricole vegetale și animale, și numai în condiții speciale, celorlalți săteni.

Înainte de campania de însămânțare din primăvara 1946, Î.P.S. Patriarh Nicodim va adresa credincioșilor o pastorală prin care va încerca să lămurească starea în care se afla lumea întreagă secătuită de războiul văzut ca o pedeapsă a păcatelor popoarelor dată de Dumnezeu, și de anul de secetă cumplită care a urmat. Foametea fiind simțită în unele țări de pe acum, bunii creștini din țara noastră trebuiau să aibă mare grijă, căci în joc era viața lor și a ființelor dragi lor, cărora trebuie să le asigure hrana. În plus, țara avea sarcini care nu se puteau plăti decât cu cerealele ogoarelor, mai erau de făcut din alte țări importurile necesare, plata cea mai căutată fiind „pâinea cea de toate zilele”, și mai aveam și o datorie de fraternitate creștinească, de a ajuta pe cei mai lipsiți decât noi.

Ca urmare, Î.P.S. Patriarh adresa îndemnul ca nici un petec de ogoare să nu rămână nefolosit, și să fie semănate cereale și plante de nutreț pentru vite, grădinile de zarzavat, inul și cânepa pentru îmbrăcăminte, și să fie sădiți pomi fructiferi. Guvernul urma să le vină în ajutor plugarilor cu semințe, unelte și mașini agricole, credite și cu sfaturile specialiștilor agricoli, însă, nu trebuiau uitate nici uneltele tradiționale, precum sapa, hârlețul și târnăcopul^[2].

La îndemnul Î.P.S. Nicodim, preoții trebuiau să fie „călăuze

sufletelor în calea spre mântuire, dar și sfătuitori ai poporului în toate nedumeririle sale”. Cunoșcând durerile și îngrijorările care-l zburcâie pe creștin, clerul avea datoria să-l pună pe acesta „la adăpost de teama că nu va avea hrana trebuitoare... să-l îndemne să nu rămână nici o bucată de pământ nelucrată” și să le dea creștinilor un prim impuls: asigurarea că se va bucura de roadele ostanelor sale, și să-i păzească de vorbele tulburătoare șoptite de rău voitori”^[3].

Lipsa vreunui strop de ploaie tocmai în timpul vegetației păioaselor, anunțând o secetă nemaipomenită, mai mare decât cea din anul trecut, la solicitarea creștinilor din jud. Covurlui (azi jud. Galați), Episcopul Cosma al Dunării de Jos va îngădui ca sfânta icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului cu Pruncul de la mănăstirea Celic-Dere (jud. Tulcea) să fie purtată în procesiune prin parohiile din acel județ, după un itinerar dinainte stabilit, care urma să fie respectat cu strictețe.

În parohiile jud. Ialomița, aparținând de Episcopia Constanței, începând cu ziua de 7 mai, timp de o săptămână, racla cu moaștele Sf. Mucenic și tămăduitorului Pantelimon avea să fie purtată pe umeri și în sfinte și mari slujbe, ziua și noaptea. În satele unde poposea, racla cu sfintele moaște era primită cu mare ceremonie, și „mii de oameni, de la bătrâni la tineri îmbrăcați în haine de sărbătoare în genunchi înșirați pe marginea drumului cu lumânări în mâini formau un imens coridor de trecere de la biserică la câmp. Sute de tineri și tinere cu vase pline cu apă stropeau calea înainte. Alte sute de copii însoțeau racla sfântului cântând Hristos a înviat, pe tot parcursul, neținând seamă de oboseală și de arșița zilei”^[4].

CĂMINELE DE ZI

În luna mai 1946, prefectura județului Tulcea avea să dispună înființarea căminelor de zi, ce erau imperios necesare pentru că o mulțime de oameni nevoiași de la sate nu aveau hrana necesară pentru copiii mici, și în plus, se apropia și sezonul muncilor agricole, când mamele erau obligate să-și însoțească bărbaii la muncile câmpului iar copiii erau de regulă lăsați acasă, lipșiți de îngrijirea necesară.

Asemenea cămine de zi și cantine aflate sub ocrotirea Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale funcționaseră cu bune rezultate în timpul războiului de curând încheiat, când bărbaii erau plecați pe front, și când toată greutatea familiei apăsa pe umerii femeilor. Președinții căminelor de zi erau de regulă preoții parohi care se îngrijeau de procurarea alimentelor și de educația religioasă a copilașilor, iar datoria îngrijirii

micuților peste zi era în sarcina învățătoarelor, multe dintre ele soții de preoți. La prânz, copiii serveau un fel de mâncare consistentă, preparată de elevele școlii sub îndrumarea învățătoarelor, iar dimineața primeau, de regulă, marmeladă cu pâine și ceai. Pentru colectarea ajutoarelor pentru cantină, în bani sau în natură, comuna era împărțită în sectoare, fiecare dintre acestea fiind încredințat unei echipe formată din funcționari și din săteni gospodari, care umblau din casă în casă.

Cămine de zi și cantine au funcționat în timpul războiului și în orașe, pe lângă școlile primare și unitățile militare. În vara 1943, de exemplu, pe lângă cantina reg. 33 Dorobanți din Tulcea funcționa o cantină cămin de zi unde luau masa 40 de copii orfani de război, de invalizi și de săraci, care, dimineața primeau lapte cu pâine, pe la 10, fructe, la prânz două feluri de mâncare, iar seara pe la 5, lapte cu pâine^[5].

În data de 2 iunie 1946, avea să fie constituit comitetul căminului de zi din comuna Luncavița, compus din funcționari, intelectuali, buni gospodari și reprezentanții partidelor democratice din comună, iar fondurile necesare urmau să fie strânse din colecte, serbări ș.a.; în comună funcționase un cămin de zi și anul trecut, și a dat roadele așteptate; anul acesta însă, alimentele necesare bucătăriei se vor găsi cu greu, căci bănuia lipsa de alimente începând cu mălaiul și pâinea cea de toate zilele; căminul urma să funcționeze întruna din sălile de clasă, imediat ce școala va da vacanță copiilor, iar printre membri comitetului se număra și pr. paroh Petre Ștefănescu^[6].

În comuna Cataloi, comitetul de conducere constituit în 27 mai 1946, după ce a făcut cercetări printre locuitori cu privire la recenzarea copiilor și la strângerea de fonduri, avea să răspundă prefecturii județului că locuitorii au refuzat categoric să-și trimită copiii la căminul de zi, cu toate explicațiile și insistențele, refuzând să dea bani și alimente, pe motiv că nici pentru ei nu au strictul necesar, fapt pentru care căminul de zi nu putea lua ființă. Președintele comitetului era primarul Ion Sasu, casier era inv. Mihai Neacșu, iar printre membri se numărau: directorul școlii Ion Bălan, agentul sanitar Ion Șendrea, șeful ocolului agricol ing. Vasile Crăciun, președintele organizației Frontul Plugarilor Ion Paraipan și dr. Georgeta Tudor^[7]. În com. Cataloi, în anul 1940, în locul italienilor repatriați fuseseră instalați provizoriu sinistrați veniți din Deltă, în urma marilor inundații din anul acela și refugiați din Basarabia; în primăvara 1941, toți aceștia aveau să fie plasați în alte sate din județ, iar în locul lor au fost aduși aromâni din Cadrilater^[8].

Aceeași situație și în satul Lunca (fost Pașa Câșla),

ocupat jumătate cu refugiați aromâni din Cadrilater, unde, nu s-a oferit nici un locuitor care să-și dea copilul pentru internarea și întreținerea la căminul de zi spunând că, fiecare acum poate să-și vadă de copiii lor, mamele fiind libere pentru că bărbații le sunt acasă, și că „Românul este în stare să-și crească copiii”. Cei cărora li s-a cerut ajutorul întreținerii căminului de zi au răspuns că le făcea plăcere să-și dea obolul lor însă, acum nu era cazul, deoarece război se terminase, fapt pentru comitetul considera că nu mai era cazul a înființa cămin de zi anul acesta^[9].

În numele comitetului din Ciucurova, pr. paroh Costache Gafton răspundea prefecturii că nu era cazul înființării unui cămin de zi în acea comună cu oameni cu stare; în vara anului trecut înființaseră un cămin de zi unde au avut înscriși 14 copii din care au frecventat doar 2, restul au refuzat, fapt pentru care în cazul acesta a funcționat doar două săptămâni, după care au fost nevoiți să-l închidă^[10].

Opoziții la înființarea cantinelor pentru copii săraci se înregistraseră și în trecut. În februarie 1939, după un an de secetă, cantina din com. Regele Ferdinand (azi Izvoarele) era frecventată cu mare greutate doar de 8 copii săraci, aduși și aceștia cu forța, din cauza câtorva locuitori care instigaseră sătenii să nu achite nici un ban din debit, amenințând și insultând părinții copiilor ce se hrăneau la cantină, fapt pentru care copiii au fost opriți acasă; pretorul plasei dispunea atunci darea în judecată a instigatorilor, urmând ca fondul pentru cantină să fie strâns chiar dacă unii părinți refuzau să-și trimită copii^[11].

Primăvara și vara anului 1946 fiind foarte secetoase, culturile de păioase în care lumea își pusese toate speranțele aveau să fie compromise, ceea ce avea să agraveze și mai mult criza alimentară începută încă din anul trecut. Mai mult, la 10 iulie 1946, producătorii de păioase aveau să fie obligați de guvern ca în termen de 10 zile de la treeris, să vândă și să predea organelor de colectare, la prețul oficial în vigoare (inferior pieței), o cotă din producția obținută, urmând ca după predarea cotelor, să fie blocate în mâinile producătorilor de fiecare hectar cultivat de ei, sămânța de grâu, secară, orz, sau ovăz pentru însămânțări, fiind obligați să însămânțeze în toamnă, aceeași suprafață ca în campania agricolă 1945/1946. Scutiți de cote erau doar cei care recoltaseră mai puțin de 300 kg de cereale în medie la hectar, producătorii cu mai puțin de 1 ½ ha pământ arabil și invalizii, orfanii și vădulele de război cu mai puțin de 3 hectare de pământ arabil^[12].

Seceta cumplită bântuind o bună parte din țară, astfel încât lipsea nu numai pâinea cea de toate zilele pentru oameni, ci și hrana pentru animale, la

15 august 1946, avea să intre în acțiune Comitetul unic pentru ajutorarea celor loviți de secetă, aflat sub președenția prof. univ. Traian Săvulescu, secretarul Departamentului Agriculturii, comitet care prin aparatul tehnic și toate mijloacele puse la dispoziție trebuia să vină în ajutor regiunilor secetoase. Prim ministrul Petru Groza și ministru ad interim la departamentul Cultelor, avea să ceară tuturor preoților să colaboreze cu organele acestui comandament și să treacă imediat la acțiune^[13].

Î.P.S. Nicodim se va adresa clerului cerând să sprijine neprecupețit acțiunile generale întreprinse de organele de stat, prin daruri proprii, muncă de colectare și distribuire și sprijin moral, astfel încât poporul să nu cadă în desnădejde; clerul trebuia să aibă grijă de a dobândi hrana pentru cei lipsiți și a nutrețului pentru animale, ajutoarele de muncă ale plugarilor^[14].

La finele lunii septembrie 1946, în județul Tulcea, se resimțeau urmările secetei ceea ce provoca îngrijorări în rândurile populației. Satele fiind grav lovite de secetă, plugarii în lipsă de alte mijloace de câștig, aveau să-și vândă vitele de muncă la prețuri mici și tot ce aveau prin bățătură pentru a cumpăra grâne pentru hrană, nădăjduind astfel că vor putea trece cumva peste iarnă.

ANUL 1947

Iarnă 1946/1947 va fi însă lungă, cu fenomene de îngheț în a doua decadă a lunii decembrie, iar primăvara 1947 avea să fie caldă și excesiv de secetoasă^[15].

Pastorală Î.P.S. Patriarh Nicodim, dată cu prilejul campaniei de însămânțare din primăvara anului 1947, îndemna clerul și poporul să nu-și piardă „încrederea în rodnicia ogorului care nu le-a răsplătit munca în ultimii doi ani și să-l lase nelucrat anul acesta”, căci pământul era mănós, vestit în lumea întreagă, iar semnele anului acesta erau pline de făgăduințe: după o toamnă cu ploi îmbelșugate, a urmat o iarnă bogată în zăpadă. Ca urmare, nu trebuia pierdută nici o zi de muncă și nici o palmă de pământ nu trebuia lăsată nelucrată. Preoții ca fii ai satelor, trăind în mijlocul poporului și îndurând împreună cu acesta lipsurile, simțind durerile și ascultând suferințele poporului, trebuiau să fie sfătuitori și pilduitori, model pentru păstoriți^[16].

Recolta de păioase era însă în multe părți definitiv compromisă de gerul năprasnic din timpul iernii trecute, care găsisse în unele locuri câmpul fără zăpadă, și mai ales de înghețurile din toamnă și din primăvara care au degerat sămânăturile, iar sămânță de orz sau de ovăz pentru a întoarce grâul semănat în toamnă nu se găsea din cauza secetei ce bântuise anul

trecut. Singura nădejde a sătenilor rămânea să semene porumb, însă nici acesta nu se făcuse în anul trecut din cauza secetei, sau dacă s-a făcut puțin prin unele sate, oamenii l-au consumat pentru hrana familiilor lor, crezând că sămânță de porumb vor găsi mai ușor, având în vedere că nu le trebuia prea multă, și mai contaseră și pe semănăturile de păioase din toamnă.

Primăvara caldă și secetoasă avea să sporească îngrijorarea populației mai cu seamă a populației înfometate din multe regiuni ale țării (Moldova, câmpia Bărăganului și nordul Dobrogei), care ducea mare lipsă de alimente.

Având în vedere situația critică, prin legea nr. 36 din martie 1947, aveau să fie înființate Comisia interministerială și Comitetele pentru ajutorarea regiunilor bântuite de secetă (CARS).

Scopul Comisiei interministeriale era acela de a organiza și coordona activitatea tuturor organelor de stat și de a planifica și dirija activitatea instituțiilor și asociațiilor de drept public și privat, urmând ca măsurile și deciziile luate de către Comisie să fie executate de către Oficiile economice județene înființate prin legea nr. 69 din 16 februarie 1946, cu rolul de a executa măsurile luate de Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării Armatei și Populației Civile, cu privire la controlul producției, colectarea, circulația, repartitia, distribuirea și consumul produselor și ținerea evidenței tuturor resurselor județene^[17].

Oficiile economice județene ce funcționau pe lângă prefecturi urmau să fie completate cu: medicul primar al județului, comandantul garnizoanei, comandantul legiunii de jandarmi, medicul șef al serviciului veterinar al județului, un reprezentant al ministerului muncii și asigurărilor sociale, protoiereul județului, inspectorul școlar al județului și reprezentantul comisiei locale a sindicatelor, iar comisiile economice comunale, se completau cu unul dintre preoți, cu unul dintre învățători, cu șeful postului de jandarmi și cu doi gospodari cooptați dintre cei mai săraci din comună.

Potrivit legii de mai sus, comitetul pentru ajutorarea regiunilor bântuite de secetă, înființat pe baza apelului adresat publicului în vara trecută și care funcționa sub denumirea de CARS, trecea sub autoritatea Comisiunii Interministeriale. În Capitală funcționa comitetul central iar în capitalele de județ comitetele județene pentru ajutorarea regiunilor lovite de secetă, ce aveau drept scop principal: organizarea și stimularea contribuției benevole a populației în bani, alimente și materiale pentru sprijinul populației din regiunile bântuite de secetă; distribuirea rațională a ajutoarelor; înființarea de cantine populare, bucătării publice, cămine de zi, sezoniere sau permanente

și plasarea copiilor în familii sau instituții, prin oricare formă de asistență^[18].

În primăvara 1947, în majoritatea comunelor din jud. Tulcea, populația ducea mare lipsă de alimente, lipsă accentuată atât de pierderea prin îngheț, a unei părți din recolta de grâu de toamnă, cât și de teama că nu vor mai putea fi aduse bucate din regiunile excedentare ale țării. Se înregistra mai apoi și o tendință a majorării prețurilor pe piața locală, din cauza cereii prea mari de cereale și a dirijării rezervelor disponibile din județ spre centrele comerciale Galați și Brăila, unde grânele se plăteau cu preț dublu; cantitățile de cereale măcinate fiind prea mici, morile din județ urmau să-și întrerupă și ele activitatea; foametea era pe cale de a induce panică în populația ce se afla în imposibilitatea de a cumpăra cereale de pe piață, la prețuri de speculă, iar personalul tehnic delegat să supravegheze pe teren mersul însămânțărilor de primăvară, avea să constate că parte din cerealele destinate de guvern pentru sămânță erau consumate, altfel nu se putea munci^[19].

Din cauza lipsei de semințe și a ploilor ce n-au căzut la timp, însămânțările din primăvara 1947 aveau să fie mai slabe față de anii trecuți. Pentru a veni în ajutorul plugarilor lipsiți de sămânță, autoritățile aveau să repartizeze prin primăriile comunelor, cantități de cereale pe bani și pe credit; la acțiune și-a dat concursul și *Federala Gurile Dunării*, prin cele 81 de cooperative și cele 26 de bănci populare existente în județ, punând la dispoziție cântarele, magaziele și hambarele, ce trebuiau puse sub pază de primării. Pentru hrană, guvernul va repartiza comunelor grâu și orz din cel importat în luna iunie din URSS, care s-a distribuit doar celor cu totul lipsiți de mijloace, de către comitetele agricole gospodărești, în prezența delegaților prefecturii.

Tabele cu sute de familii nevoiașе pentru care se solicita sămânță de orz, porumb, mei^[20], floarea-soarelui, aveau să sosească în luna aprilie la prefectură din toate comunele județului: tabelul comunei Jurilofca avea 162 de poziții; cel de la Cășla (azi Mineri) 49 de poziții pentru care se solicita de fiecare cap de familie câte 50 kg de porumb; la Ciucurova aveau nevoie de sămânță 162 de familii, în total 24.600 kg de orz, 1.310 kg de floarea-soarelui, 1.950 kg de mei și 5.625 kg de fasole; tabelul din Enisala avea 112 poziții cu numărul de copii, la Slava Rusă pentru 125 de familii, ce aveau în total 253 ha, se solicitau 5.060 kg de sămânță de porumb, ș.a.m.d.^[21].

La 6 aprilie 1947, organizația Frontul Plugarilor din com. Mihai Bravu, înainta prefecturii un tabel cu 42 de poziții și 171 membri de familie-locuitori complet lipsiți de mijloace materiale și care sufereau de

mult timp de foame și lipsă de sămânță pentru însămânțări, și care până atunci nu au fost ajutați cu nimic afară de alimentele din ajutorul american, ce nu s-au împărțit în spiritul dreptății^[22]. Soarta acestora nefiind cu nimic îmbunătățită, zilnic se vedeau locuitori care cutreieră ulițele după o bucată de pâine și alții care stau degeaba și își pierd zilele de muncă din lipsă de sămânță. Din cauza neglijenței autorităților comunale, cele 13 mii kg de cereale disponibile din colecta făcută în comună la 16-17 februarie, au fost ridicate de alte comune, iar locuitorii au rămas în suferință mai departe. Ca rezultat a lipsei mari de hrană și sămânță, circa 30 de familii pleaseră în Banat părăsindu-și gospodăriile și terenurile în căutarea ușurării vieții grele de azi^[23].

Mai multe văduve sărace din com. Chilia Veche „cu ochii în lacrimi”, cereau sprijin autorităților locale, căci după seceta din 1946, speranțele le-au fost spulberate de inundațiile Dunării din primăvara anului 1947; terenurile de pe grinduri ce au rămas neinundate au fost însămânțate „cu jertfe și sacrificii de cei care mai posedau ceva”, dar acum se abătea seceta care le-a descurajat complet, și se adăuga și foametea ce le ruina sănătatea cu diferite boli care „înghițiseră deja câteva suflete istovite de foame”^[24]. Cel mai bun teren de la Chilia pentru agricultură era ostrovul Tătaru unde au fost aduși înainte de război circa 250 de coloniști ce au primit fiecare câte 10 hectare; în primăvara 1947, majoritatea au fost evacuați temporar din cauza inundațiilor și deși au primit ordin să se reîntoarcă, nu s-au conformat deoarece majoritatea bărbaților erau concentrați sau mobilizați, iar familiile lor nu mai aveau posibilitatea să mai suporte o nouă mutare, fiind stabiliți în următoarele centrele: Cataloi, Sarinasuf, Agighiol, Balabancea, I.Gh. Duca, Beștepe și V. Brătianu^[25].

35 locuitori din satul Nifon (com. Hamcearca) cereau să fie împrumătați în com. Peștera (jud. Constanța), unde erau terenuri disponibile pentru acei ce aveau dreptul la împrumut. În numele lor semnează Vasile Toader în etate de 46 ani, cu 7 copii, și 3 văduve de război: Paraschiva Bornescu cu 4 copii, Ioana Toader cu 2 copii, Dina Chiaburu cu 5 copii. Prefectura le elibera o adeverință care dovedea că sunt lipsiți de pământ, cu recomandare să fie împrumătați acolo^[26].

În aprilie 1947, foarte mulți pescari lipoveni din satul Carcaliu, de pe malul drept al Dunării Vechi, cu bagaje și cu familiile lor, trecuseră noaptea cu bărcile în mod clandestin frontiera în URSS, pe la Reni, iar în comunele județului bătute de secetă, locuitorii cereau să fie plasați ca muncitori agricoli în Cehoslovacia.

În ziua de 22 aprilie 1947, un grup de circa 30 de

femei din orașul Tulcea s-a prezentat la prefectura județului cerând pe un ton „arogant” să li se dea mălai și aducând jigniri grave autorităților; același lucru s-a petrecut în aceeași zi și la Babadag și la Luncavița, de unde prefectul Mihail Gioga (26 ian. 1946-24 nov. 1947) trăgea concluzia că era vorba de „o mână criminală”. Situația alimentară fiind foarte gravă, prefectul solicita telegrafic ministerului de interne să i se distribuie cel puțin 20 de vagoane de cereale ce vor fi distribuite în centrele cele mai lipsite de hrană^[27].

CANTINELE CARS

Din primăvara anului 1947 și mai ales în vară, când culturile aveau să fie definitiv compromise din cauza secetei, gândacilor și rozătoarelor care s-au înmulțit enorm^[28], în mai multe localități din județ aveau să fie constituite cantinele CARS, care vor hrăni în mod gratuit pe cei complet lipsiți de mijloace materiale și care sufereau de mult timp de foame, salvând astfel mii de suflete de la o moarte sigură.

Potrivit situației întocmite de filiala Tulcea a Comitetului național pentru ocrotirea copilului, cantine CARS au funcționat până în luna noiembrie acel an, în localitățile : M. Kogălniceanu, Hagilar (Lăstuni) și Congaz (Rândunica), Sulina, Niculițel, Ceamurlia de Jos, Turda și Cariera de piatră CFR Zebil, Rachel, Turcoaia, Luncavița, Principele Nicolae (Revărsarea), Isaccea, Greci, Cerna, Măcin, iar în orașul reședință de județ Tulcea, la școlile primare nr.1 de băieți și nr. 1 de fete (Crucea Roșie), la școlile primare nr. 2, 3 și 4, aflate în grija Apărării Patriotice, la liceele industriale de fete și băieți și la liceul teoretic de fete^[29].

Organizația CARS din Măcin a fost constituită la 16 iulie 1947; comitetul era format din 23 de membri, majoritatea din Blocul Partidelor Democratice (BPD), președintele organizației fiind ales pr. paroh Dtru. Gherghișan (care nu ducea nici un fel de activitate politică), de la biserica Sf. Apostoli, secretar era funcționarul Andrei Procopie, casier-contabil era funcționarul Ioan Georgescu, iar magazioner a fost ales croitorul Gh. Gheorghiade^[30]. La constituire, organizația avea doar 1.420 lei, fonduri provenite din donații. La cantina organizată în vara acelui an aveau să fie hrăniți, timp de 3 luni de zile, în timpurile cele mai critice provocate de secetă, 200 de copii și bătrâni nevoiași. Din toamnă, se lucra la o nouă organizare a cantinei pentru a se asigura hrana celor nevoiași și în timpul iernii^[31].

Cantina CARS din com. Greci, înființată la 16 iulie 1947, până la finele lunii noiembrie hrănise invalizii, orfanii și văduvele de război și populația săracă

din comună. Președinte era părintele Feodot Dănilă, supraveghetoare era lordana Voicu, casnică, iar magazioner era Gh. Topoleanu, plugar, primarul comunei^[32]. Jumătate din populația comunei care lucrase la carierele de piatră de pe raza comunei, închise de vreo doi ani, o ducea greu; islazul comunal, muntos și la coastă, era ars în întregime și nu se mai folosea de câțiva ani, iar crescătorii de vite erau plecați în baltă. În august 1947, unii dintre locuitori se vor angaja contra plată la cosit rogoz și stuf din baltă pentru vitele locuitorilor din regiunile lipsite de furaje^[33].

La cantina CARS din Luncavița, înființată în data de 16 martie 1947, până la finele lunii noiembrie hrănise zilnic circa 500 de copii. Comitetul era compus din 40 membri, majoritatea în partidele BPD, toți români, majoritatea plugari și invalizi, orfani și văduve de război. La finele lunii noiembrie 1947, cantina avea doar 500 kg cartofi, primiți de la CARS Tulcea. Președinte era înv. Gh. Bulgaru, vicepreședinte era Vasile Axinte, plugar, primarul comunei, secretar era notarul comunei Nicolae Mocanu, iar membru era plugarul Tudor Gheormez^[34].

La Congaz (azi Rândunica), unul dintre centrele de colonizare din județ, unde în locul etnicilor bulgari au fost aduși aromâni din Cadrilater^[35], pr. paroh Ctin. Antonescu a înființat și condus subsecția Crucea Roșie prin care a îmbrăcat circa 80 persoane cu lenjerie, haine și încălțăminte. Părintele a activat și ca președinte a CARS-ului, unde a dat asistență la 250 persoane, în special în anul 1946, salvând satul de la înfometare, fapt pentru care a primit felicitări personale din partea ministrului cultelor care l-a propus spre decorare^[36].

În orașelul Isaccea, președintele CARS-ului avea să fie ales părintele paroh Gh. Cărnaru de la biserica Sf. Gheorghe, preot inimos, harnic și priceput în organizarea unor asemenea acțiuni, căci, pe când slujea la parohia Sarighiol de Deal (jud. Tulcea), organizase o cantină unde, cu toată criza de alimente, copiii școlari primeau de trei ori pe săptămână carne, mâncarea fiind gătită și servită de fetele extrașcolare sub supravegherea învățătoarelor^[37].

În ianuarie 1947, părintele Gh. Cărnaru, solicita Episcopiei din Galați ca mănăstirile Căcoșu și Celic-Dere, aflate în vecinătate, să accepte fiecare primirea a cel puțin 15 copii săraci din Isaccea, pentru a fi hrăniți cât va fi cu putință. În acele timpuri grele, însă, chiar și pentru viețuitorii din mănăstiri nu se găseau mijloace de întreținere^[38].

Până la sosirea avizul episcopiei Dunării de Jos, părintele împreună cu comitetul pentru copiii săraci din parohie se va deplasa la mănăstirea de maici Saon

cu rugămintea de a primi 5 copii înfometați pentru a-și întreține cu hrană; copiii au fost primiți de maica stareță Neonila Bolea^[39] în ziua de 22 ianuarie, și pe 13 februarie primăria Isaccea a mai trimis încă 3 copii, însă, aceștia nu au mai fost primiți din lipsă de alimente, fapt adus și la cunoștința episcopiei pentru a decide^[40].

La finele lunii iunie 1947, având în vedere că județele păstorite de Episcopia Dunării de Jos (Tulcea și Covurlui) făceau parte din regiunile înfometate în urma secetei din anul trecut, iar recolta de păioase din anul curent era definitiv compromisă de gerul iernii trecute și prin lipsa totală de ploaie, Episcopia va solicita ministerului eliberarea a câte unei autorizații pentru fiecare mănăstire și pentru pepinierele de pomi și de vițe aflate pe raza comunei Isaccea, de a putea să se aprovizioneze cu grâu din județele excedentare Vlașca și Teleorman, cu următoarele cantități: pentru mănăstirea de monahi Căcoșu, un vagon de grâu din care 6 mii de kg pentru hrană, restul pentru semănat; pentru mănăstirile de maici Saon și Celic-Dere, câte jumătate de vagon, din care 3 mii de kg pentru hrană și 2 mii de kg pentru semănat, iar pentru pepinierele de vițe altoite, port-altoi american și pomi roditori de la sfintele mănăstiri Căcoș și Saon din jurisdicția Episcopiei, ce sunt situate în jud. Tulcea, jumătate de vagon de grâu pentru hrană; transportul urma să fie făcut cu camionul însoțit de delegații respectivi^[41].

La vremea aceea, mănăstirea Căcoș hrănea zilnic peste 100 de persoane, monahi și lucrători angajați pentru lucrarea a circa 250 ha teren arabil, vie, livadă și pădure; mănăstirea Saon hrănea zilnic peste 50 de persoane, monahii și lucrători angajați pentru lucrarea terenului arabil, viilor și livezilor; mănăstirea Celic-Dere, hrănea zilnic peste 50 de persoane, monahii și lucrători angajați pentru lucrări în pământul propriu, iar pepinierele menționate mai sus, formate din 12 ha pepinieră de pomi și 4 ha viță altoită, deservind în special județul Tulcea, angajau și hrăneau anual peste 5 mii de lucrători.

În noiembrie 1947, având în vedere criza de alimente, episcopia solicita mănăstirilor din eparhie să facă propuneri în vederea fixării rației de hrană zilnică pentru o persoană, pentru consumul intern de vin și alte alimente de care acestea dispuneau.

În mănăstirea Saon, situată pe malul lacului cu același nume, la vremea aceea erau 32 de viețuitoare, dintre care 18 primite începând cu anul 1941, iar dintre acestea, 4 în 1946 (o cântăreață, două citețe și o ascultătoare) și 5 ascultătoare în 1947. Din monahiile nou intrate în mănăstire, 3 veniseră din mănăstirile din Basarabia (Vărzărești jud. Lăpușna, Japca jud. Soroca

și Alexandrești jud. Ismail), iar două de la mănăstirea Adam (jud. Tutova)^[42].

Potrivit situației trimisă episcopiei, în magazia mănăstirii Saon se găseau : 1.500 kg de grâu, cumpărat, și 200 kg din producție proprie; 100 kg de orz, cumpărat, și 600 kg din producția proprie: 6 mii kg porumb știuleți, din producție proprie, și 1.000 kg grăunțe de porumb, cumpărate.

Mănăstirea mai avea din producția proprie : 600 kg cartofi, 70 kg fasole, 70 kg brânză, 70 kg rapiță, 50 kg floarea-soarelui și diferite zarzavaturi : 2 butoaie cu varză murată, unul de 90 deca și unul de 60 deca, și două butoaie cu murături, unul de 50 deca altul de 40 deca, 20 kg de morcovi, 100 kg de sfeclă, 100 kg de ceapă, 30 kg de praz și 40 kg de bulion.

În magazie se mai aflau: 50 kg de prune uscate, 50 kg de magiun, 10 kg de mere uscate și 5 kg de caise uscate, toate fructele fiind din livezile mănăstirii.

Mănăstirea mai avea 4 vaci, 2 porci și 3 scroafe de jumătate de an, o scroafă de un an jumătate, 58 de oi, 21 cârlani, 3 berbeci, 10 găște, 8 curci, 9 rațe, 30 găini, precum și 800 litri de vin din recolta 1947 și 150 litri din recolta trecută, 10 litri rachiu tescovină și 10 litri rachiu de prune^[43].

Mare parte din alimentele necesare pentru hrana personalului monahal se obținea în gospodărie^[44], iar restul de alimente (pește, ulei, zahăr) se cumpăra din fondul de nutriment primit de la Stat, precum și din venitul propriu obținut din vânzarea fructelor, vinului, rachiuului și altor produse care prisoseau mănăstirii.

La finele anului 1947, având în vedere că mănăstirea Saon nu mai avea cereale de ajuns pentru hrana personalului, iar de la puținele cereale duse la măcinat li se oprea prea mult uium^[45], stareța Neonila Bolea solicita episcopiei aprobare pentru a face o mică moară de măcinat pentru mănăstire, acționată cu cai; pentru aceasta, le trebuia manejul de la roata de udat ce se găsea în livada mănăstirii, urmând ca în vară, când va fi nevoie pentru udatul pepinierii, să fie pus la loc. Roata fiind la o înălțime mare și greu de desfăcut, soluția chiriarhiei era ca pentru măcinișul cerealelor să se meargă la moara mănăstirii Cocoș, unde li se va lua doar plata combustibilului^[46].

Moara de la Cocoș, cu 2 pietre acționate de o locomobilă veche de 12 CP, din cauza lipsei de combustibil și a pieselor de schimb, a regimul sever impus morilor țărănești, și a concurenței morilor sistematice cu valțuri din Niculițel, ce scoteau făină fină, avea să se închidă la scurt timp.

Timpul secetos din toamna 1947 avea să compromită culturile de porumb din județ, singura nădejde a plugarilor, recolta medie la hectar fiind de circa 100 de

kg. În schimb, grădinile de zarzavat aflate în preajma apelor erau frumoase și cu recoltă bună, fapt pentru care, la mijlocul lunii septembrie, prefectura va ordona urgente măsuri ca în comune să se îndemne și să se lămurească populația pentru pregătirea conservelor din zarzavat și legume, urmând ca până la sfârșitul acelei luni, bunele gospodine, în special membre ale căminului cultural, să facă în fața sătencelor lecții practice. Până la 18 septembrie, preturile plaselor trebuiau să raporteze cantitățile de conserve de legume și fructe făcute de sătence, urmând să fie luate măsuri severe contra funcționarelor care se vor opune acestor măsuri^[47].

CANTINELE SUEDEZE

Articolele apărute în acea vreme în presa internațională arătau o parte a groaznicei foamete din Moldova: mortalitatea copiilor în unele locuri era de aproape 100 la sută, copiii de trei ani erau dezvoltăți precum sugarii de câteva luni; de foame, oamenii consumaseră sămânța ce trebuia semănată în acea primăvară și, pentru o bucată de pâine, oamenii își vindeau pe nimica pământul, vitele de muncă; tifosul și febra recurentă luau proporții epidemice, copiii umblau îmbrăcați în zdrențe și fără încălțăminte, iar mizeria din casele țărănești era totală^[48]. Sensibilizată de aceste imagini înfricoșătoare, străinătatea avea să vină în ajutor populației din regiunile sinistrate din țară, trimițând numeroase transporturi cu alimente, medicamente, haine, încălțăminte.

Pentru ajutorarea copiilor înfometați din județul Tulcea ca urmare a secetei din 1947, în toamna aceluia an, societatea suedeză Salvați Copiii avea să înființeze mai multe cantine unde aveau să fie hrăniți timp de 3 luni de zile copiii școlari cu vârste între 7- 14 ani, precum și femeile gravide de la 5 luni în sus și mamele care alăptează.

Potrivit procesului-verbal încheiat în 27 octombrie 1947 între delegații societății suedeze Salvați Copiii, dna Hoving Persson, dra. Ulla Lindevall și dra. Anee-Ma Toll, asistate de Cosmovici delegatul legăție Regale a Suediei, și autoritățile tulcene, comitetul cantinelor la nivel județean avea să fie constituit din prefectul Mihail Gioga, medicul județului dr. Felix Nădejde, medicul orașului dr. Pompiliu Maximilian și inspector general sanitar dr. Ion Alexa.

Pentru toate cantinele suedeze înființate în județul Tulcea au fost repartizate 3 mii de porții zilnice pe o durată de 3 luni, din care 500 de porții zilnice urmau să fie distribuite în orașul Tulcea, după cum urmează: 150 de porții pentru orfelinatul ținut de Apărarea

Patriotică, la care va colabora o soră de ocrotire a ministerului sănătății din ziua când începea să funcționeze cantina, și unde se vor servi două mese a câte 75 de porții, iar pentru școlile primare nr. 3 și nr. 4, erau destinate câte 175 de porții.

Pentru cantinele suedeze din județ, cele 2.500 de porții au fost organizate în două grupe a câte 1.250 porții; prima grupă a fost destinată pentru alimentarea tuturor copiilor de școală din comună (grupa integrală), iar cele 1.250 porții din cea de a doua grupă, urmau să fie distribuite satelor și comunelor conform instrucțiunilor, numai copiilor săraci.

Cantine integrale urmau să fie înființate în comunele: Caraibil (70 de porții); Vintilă Brătianu (azi Sălcioara) și Ceamurlia de Sus, câte 100 de porții; Sarinasuf și Principele Nicolae (azi Revărsarea), câte 130 de porții; Hagilar (azi Lăstuni) și Agighiol, câte 150 porții; Parcheș (170 porții) și Malcoci (200 porții), iar cantine simple, în comunele: Murighiol, I.Gh. Duca (azi Valea Nucarilor) plus Calica (azi Iazurile), Somova, M. Kogălniceanu, Congaz (azi Rândunica), Beștepe, Mahmudia și Zebil, câte 100 de porții, iar la Isaccea și Niculițel, câte 150 de porții^[49].

În data de 24 octombrie 1947, la Agighiol, Ulla Lindewall cu dr. I. Alexa și Florica Dumitrescu reprezentanta Crucii Roșii jud. Tulcea, primarul Dtru. Iordan, dna. înv. Elena Mitan, pr. paroh Andrei Mitache, asistenta de ocrotire Eufrosina Bratosin, în prezența celorlalte autorități locale și a câtorva cetățeni, au procedat la organizarea cantinei suedeze școlare de copii, pentru un număr de 150 de porții, din care circa 140 de porții pentru școlari și 10 pentru femeile însărcinate. S-au citit instrucțiunile în care se arăta amănunțit modul de organizare și funcționare a cantinei și toți au fost de acord că vor fi realizate întocmai. S-a ales următorul comitet local: responsabilul cantinei, primarul; directoarea cantinei, învățătoarea Mitan; magazioner, pr. paroh Mitache, iar sora de ocrotire împreună cu directoarea cantinei aveau obligația pregătirii alimentelor și distribuirii lor. S-a stabilit de comun acord cu primarul că provizia de alimente va fi depozitată într-o cameră a primăriei, bucătăria va funcționa în același local în care funcționa și bucătăria CARS, iar sala de mese va funcționa într-o sală de clasă a școlii primare; comitetul urma să aleagă copiii chiar în aceeași zi, iar cantina urma să fie deschisă cel mai târziu luni 27 octombrie 1947; instrucțiunile și afișele predate de delegația suedeză trebuiau lipite pe perete în sala de mese, iar sora de ocrotire și directoarea puteau să ia masa la cantină^[50]. La vremea aceea în comună erau 33 de văduve și 72 de copii orfani^[51].

În data de 25 octombrie, Anee-Ma Toll, av. Gh.

Socor, delegat al cantinelor suedeze și dna. Marieta Katz în calitate de reprezentantă a Crucii Roșii înființau cantina din com. I.Gh. Duca (Valea Nucarilor) și satul pendinte Calica (Iazurile). Președintele comitetului local era primarul Iacob Nedelcu, iar membri erau: pentru I.Gh. Duca, înv. Ctin. Manole, pr. paroh Gh. Spânu, sora de ocrotire dra. Ana Costenco, iar pentru satul Calica, înv. Ctin. Raicea și pr. paroh Gh. Encică. Comitetul a dispus ca cele 100 de porții să fie împărțite în mod egal între cele două sate care formau comuna, magazioneri și directori de cantine fiind aleși Ctin. Manole pentru I.Gh. Duca și înv. Ctin. Raicea pentru Calica, alimentele fiind depozitate în locuințele acestora. Pregătirea alimentelor era în sarcina Anetei Marin și Anei Costenco pentru I.Gh. Duca, și Ioanei Raicea și Cristinei Fuiorea pentru Calica. Cantinele urmau să funcționeze în localul școlilor, imediat ce vor fi aduse alimentele de la depozitul din Tulcea, bucătăria din I.Gh. Duca se va stabili ulterior, iar cea din Calica va funcționa la locuitoarea Cristina Fuiorea. S-au citit listele întocmite de comitet în prezența reprezentanților satelor, aprobate de aceștia și ratificate de delegații de mai sus^[52]. La vremea aceea, în comuna I. Gh. Duca erau 16 invalizi, 46 văduve cu 71 copii și 4 orfani de ambii părinți^[53].

În aceeași zi, delegata Gretta Hoving Persson înființau cantina de la Beștepe, comună în care erau 13 invalizi, 24 văduve cu 39 copii și 5 orfani de ambii părinți^[54]. Împreună cu primarul Cristea Pavel, pr. econ. Victor Capus, înv. Elena Buruiiană și asistenta de ocrotire Elena Stoian, s-a stabilit că vor lua masa 100 școlari și 10 femei gravide și mamele care alăptează. Comitetul a luat în primire 402 kg din supa MAC (supă de macaroane) și 270 kg din supa PEA (supă de mazăre), depozitate într-o cameră la biserică, cheile fiind ținute de părintele paroh^[55].

În data de 25 octombrie 1947 se înființau cantinele suedeze din satele Sarinasuf (130 școlari) și Caraibil (70 școlari), comisia fiind compusă din: primarul Vasile Vasilciu, înv. Sultana Baci, înv. Cristian Nicolae (Caraibil), pr. paroh Ion Mazilu și sora de ocrotire Elena Nicolae, magazioner fiind numit agentul sanitar Sidor Gavrila din Sarinasuf, la care se depozitau și alimentele. Cantina din Sarinasuf era pusă sub conducerea înv. Sultana Baci care împreună cu sora de ocrotire aveau obligația pregătirii și distribuirii alimentelor; la cantina din localul școlii, urmau să ia masa copiii școlari și femeile gravide și câțiva copii preșcolari. Cantina din satul vecin Caraibil, ce funcționa în localul școlii, era pusă sub conducerea directorului C. Nicolau, care avea în primire și alimentele pe care urma să le primească săptămânal de la magazionierul din Sarinasuf,

la prepararea alimentelor fiind ajutat de o localnică^[56]. La vremea aceea în com. Sarinasuf erau 11 invalizi de război, 35 văduve cu 65 copii și un orfan de ambii părinți^[57].

În data de 26 octombrie 1947 erau înființate cantinele din satele învecinate Hagilar (Lăstuni) și M. Kogălniceanu. La cantina din Hagilar, din localul școlii, urmau să ia masa 150 de școlari, iar alimentele urmau să fie depozitate în casa asistentei de ocrotire Maria Mocanu care era și magazioner. Comitetul cantinei din M. Kogălniceanu era compus din primarul Mihai Ivan, pr. paroh Iancu Lazăr, înv. Steliana Constantin și asistenta de ocrotire Elisabeta Voinea, la cantina care se afla în localul școlii de copii mici urmau să ia masa 100 de elevi, iar magazioner era înv. Steliana Constantin care avea și cheia depozitului de alimente care se afla în locuința directorului școlii^[58]. Satul Hagilar număra la vremea aceea 1.560 suflete, din care 421 români și 1.133 aromâni, care, la sosirea lor în această parohie găsind biserica dărâmată de cutremurul din 10/11 noiembrie 1940, cu toate greutatea prin care treceau, aveau să amenajeze o casă de rugăciune în sat, unde puteau să meargă Duminicile și de sărbători să asculte sfânta slujbă^[59].

În 27 octombrie 1947 era înființată cantina suedeză din com. Zebil. Președintele cantinei era primarul Dtru. Fumurici, iar membri erau: pr. paroh Gh. Buluc, inspectorul școlar V. Agache, medicul de circă dr. Suci Petre, asistenta de ocrotire Cruțiu Paraschiva, gospodarul N. Pintilie și plutonierul de jandarmi Pavel Gh.; s-a hotărât ca magazia cantinei să fie la dispensar, localul de mese la școala comunei, iar magazioneră să fie asistenta de ocrotire; în aceeași zi, lua ființă și cantina suedeză din Somova; pr. paroh M. Blănaru era ales magazionier, alimentele erau păstrate în locuința părintelui, iar localul de mese era la școală; printre membri comitetului se aflau înv. Dtru. Chiriac și sanitarul Sava Mocanu^[60].

În 28 octombrie 1947 era înființată cantina suedeză din satul Vintilă Brătianu (azi Sălcioara), centru însemnat de colonizare; satul fiind situat pe malul lacului Razelm, iar „coloniștii” aromâni, refugiați din Cadrilater, nefiind „aclimatizați”, mulți aveau să sufere de malarie, înregistrându-se chiar cazuri mortale^[61]. Președintele cantinei era primarul Ion Slavitescu, directorul cantinei era Berescu Gh., de magazia cu alimente avea grijă înv. Georgeta Constantin, iar asistentă de ocrotire era Paraschiva Pestra; la cantină urmau să ia zilnic masa 191 copii și 9 femei gravide, iar după 10 zile de funcționare urma ca serviciul sanitar să raporteze comitetului județean numărul exact al elevilor ce frecventează regulat cursurile școlii; din

plusul cantinei din V. Brătianu, la 31 octombrie, se înființa cantina din Ceamurlia de Sus, cu 100 de porții pentru 90 de zile; gestionarul alimentelor era primarul comunei, iar membri erau: pr. paroh Horațiu Ionescu, înv. Ctin. Cineleanu, iar asistentă de ocrotire era medicul de circă dr. Maria Hegheduș^[62].

Din dispoziția ministrului sănătății, dr. Florica Baltazar, dispensarul din com. V. Brătianu a fost înzestrat cu tot mobilierul, instrumentarul necesar, medicamente pentru combaterea malariei și medicamente pentru urgențe, iar prin stăruința inspectorului general dr. I. Alexa, aveau să fie aduse în comună, pe lângă cantina suedeză, și o cantină britanică pentru copiii cu vârsta de la 3-7 ani^[63], precum și o bucătărie de lapte pentru copiii sugari de la 0-2 ani, care a funcționat doar în septembrie acel an, apoi, din lipsă de lemne ce trebuiau asigurate de primărie, a fost închisă până la finele anului, iar femeile de serviciu nefiind plătite au părăsit serviciul; aceeași soartă a avut și cantina suedeză, închisă în luna mai 1948^[64].

În 29 octombrie același an erau înființate cantinele suedeze din satele Parcheș, Principele Nicolae (azi Revărsarea) și orașul Isaccea. La Parcheș, președintele comitetului cantinei a fost ales pr. paroh Năstase Flutur, gestionarul alimentelor era directorul școlii înv. Nicolai Mitan, iar asistentă de ocrotire era Stoian Zenaida; la cantină urmau să fie hrăniți 96 copii și 4 femei gravide; în sat erau la vremea aceea 6 invalizi și 14 văduve cu 26 copii^[65].

La Principele Nicolae, sat de veterani, suburbia orașului Isaccea, urmau să ia masa 125 de copii și 5 femei gravide, iar la cantina din Isaccea, 150 de copii. Comitetul din suburbie era compus din : medicul de circă dr. Teodor Mardare, președinte, pr. paroh Dtru. Popescu, înv. Gr. Iordache, delegatul satului Gr. Chiriac (magazioner), Ștefan Tănase și dra. Amalia Spănu, delegata Crucii Roșii Tulcea, iar la Isaccea, președinte și magazioner era tot dr. Teodor Mardare, directorul cantinei era ales directorul școlii primare, înv. Ctin. Sterpu, iar printre membri se numărau dna. înv. Elena Sterpu, preotul paroh Nicolae Ionescu de la biserica Sf. Gheorghe; magazia cu alimente era la spitalul orașului iar sala de mese urma să fie într-o casă particulară, lângă școală^[66].

Până la finele anului 1947, în satele nevoiașe precum și în orașele din județ, autoritățile locale aveau să înființeze centre de lapte (cantine) pentru copiii de la 0-12 ani, femei însărcinate și femei care alăptează. De exemplu, în pretura Babadag, a fost înființat câte un centru de lapte în comunele V. Brătianu (Sălcioara), Pașa Câșla (Vișina) și Visterna, și 5 cantine în orașul Babadag, dintre care una în cartierul Veterani.

Alimentele precum zahărul, laptele praf, marmelada, fasolea, untura și pasta de pește ce erau distribuite gestionarilor personal de pretorul plasei, erau de bună calitate, însă, insuficiente, după numărul celor care urmau să fie asistați^[67]. În orașul Tulcea aveau să fie înființate centre de lapte la dispensarul central, la școlile primare și la liceele industriale de fete și de băieți, la maternitatea spitalului, la comisariatul teritorial, la bat. II/34 și la orfelinatul Apărarea Patriotică- în total 2.400 de rații zilnic.

COMITETELE PAROHIALE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Iarna 1947/1948 fiind foarte caldă și foarte ploioasă, semănăturile de păioase făcute în toamna trecută promiteau o recoltă frumoasă. În schimb, în unele locuri, în urma gerului survenit în ianuarie 1948, după o perioadă călduroasă, mugurii floralii la caiși au degerat, recolta fiind compromisă în întregime^[68].

Cu ocazia desfășurării campaniei sanitare contra tifosului exantematic pe tot cuprinsul județului Tulcea, în februarie 1948, medicii aveau să constate o stare accentuată de subnutriție a populației din multe comune, cauzată de anii de secetă, ceea ce impunea o ajutorare imediată a locuitorilor cu cereale de hrană, cu scopul, ca până la viitoarea recoltă, să nu se înregistreze cazuri mortale. O mare parte dintre săteni erau lipsiți complet de îmbrăcăminte și rufărie, din cauză că și-o vânduseră pentru hrană și din lipsă de producție casnică și agricolă, iar altă problemă gravă întâlnită era tuberculoza cu extindere îngrijorătoare în ultimii trei ani^[69].

La finele lunii februarie 1948, conform ordinului nr. 2117/1948 a P.S. Episcop Dr. Antim Nica, în fiecare parohie din eparhia Dunării de Jos (județele Tulcea și Covurlui) se va înființa câte un comitet parohial de asistență socială, căruia îi revenea sarcina de a colecta de la locuitori cele necesare pentru întreținerea unei fete sărace la Orfelinatul Eparhial din Galați; în fiecare sfârșit de săptămână, comitetul parohial urma să facă o dare de seamă de cele colectate în cursul săptămânii; conform indicațiilor date, primăvara trebuiau colectate brânza și lâna, la recoltarea păioaselor se colectau cereale, iar fructele coapte trebuiau să fie făcute magiun și conservate prin uscare^[70].

În parohia Nalbant, președintele comitetului a fost ales pr. paroh Gavrilă Coșug; de la 1 ianuarie 1947, părintele vizitase pe credincioși din casă în casă și acolo unde văzuse suferință o alinase prin sfaturi duhovnicești și cu fapte. Astfel, descoperise în decembrie trecut o femeie lipsită de cele necesare pentru hrană; din inițiativa părintelui, aceasta a fost ajutată cu 30 kg făină de porumb, 10 kg de cartofi, o cămașă și o căruță

cu lemne de foc. La apelul episcopiei pentru colectare de alimente și îmbrăcăminte necesare orfelinatului a luat inițiativa și a înființat un comitet parohial de asistență socială compus din 7 membri, și într-o lună de la constituire, cu toate lipsurile suferite de populație, colectase 40 kg de făină de porumb, 20 kg de cartofi, 5 kg de ceapă, un litru de ulei, 2 prosoape și 1 kg de săpun^[71]. Cu ocazia vizitelor, părintele paroh dădea și sfaturi pentru menținerea curățeniei, iar în săptămâna de la 15 la 22 februarie 1948 a activat în sectorul sanitar încredințat pentru deparazitare. În calitatea de președinte al CARS-ului, părintele Gavrilă Coșug a colectat alimente și bani din parohie care s-au depus la protoierie, iar ca președinte al comitetul pentru ocrotirea copilului, colectase 3.900 lei, 385 kg de porumb și 5 kg de lâna, care s-au depus la prefectura județului^[72].

În parohia Corugea ce număra 250 familii creștine din satele Corugea și Mahomedcea, până în toamna anului 1948, comitetul de asistență socială aflat sub președinția pr. paroh Vasile Popescu a realizat pentru orfelinatul eparhial, afară de 4 mii de lei, următoarele: un costum uniformă compus din rochiță și un șorț, 4 kg de șuncă, un kg de grăsimi, 4 litri de ulei, un kg de lâna nespălată, 350 kg porumb recoltat de pe un hectar donat din dreptul de folosință al parohului, pentru a se munci în mod permanent pentru orfelinatul eparhial, și suma de 1.240 de lei. Adunarea produselor de la enoriași le-a fost permisă doar după colectarea cotelor obligatorii, lucrări foarte grele și care nu se terminaseră încă. Părintele activase și înafara bisericii, în compania colectărilor de cereale și a înșămânțărilor de toamnă, fusese numit secretar al redresării economice din comună, și era în fruntea tuturor, atât cu fapta cât și cu sfatul^[73].

Părintele paroh Gh. Mașca din com. Pecineaga avea să doneze consiliului parohial de asistență socială întreaga recoltă a anului 1948, de pe suprafața de 8 hectare, pământ arabil, dreptul de folosință din suprasesie, terenul urmând să fie lucrat de obște, iar pr. paroh Preda Ionescu din com. Topolog, avea să pună la dispoziția comitetului parohial de asistență socială un hectar de pământ arabil, din sesia parohială de 5 hectare, pentru folosință permanentă, urmând să fie lucrat tot de obște^[74].

Pastorală de Paști a Î.P.S. Patriarh Justinian va chema creștinii să-și îndrepte grija spre ajutorarea orfanilor, invalizilor și văduvelor de război, „pilde dureroase ale urgiei războiului”. Nenorocirea acestora trebuia să fie „un imbold mai mult pentru păstrarea păcii și pentru mângâierea celor suferinzi”. Lipsa și sărăcia lăsate de războiul trecut, puteau fi înlăturate doar „printr-o muncă încordată pentru înmulțirea belșugului ogoarelor și a producției fabricilor. Munca este un drept astăzi dar și o datorie: de aceea s-o cultivăm neîncetat, iar acolo unde se cere s-o facem pentru binele obștesc, s-o săvârșim și de bună voie, neașteptând preț

pentru ea”^[75].

Pentru ajutorarea sătenilor nevoiași ce trecuseră cu greu peste iarnă, guvernul avea să distribuie pe credit, în luna aprilie, grâu, orz și ovăz de sămânță^[76], iar în luna mai, cartofi de sămânță, urmând ca cei care nu aveau posibilități de plată, să restituie la recoltă aceleași cantități, sporite cu 3 %^[77]. Prețul cu care li se dădea sămânța de cereale era același cu cel cu care se colectaseră: grâul de primăvară cu 5,60 lei kilogramul, orzul cu 4,70 lei, ovăzul 5,20 lei. Potrivit dispozițiilor prefecturii, toate atelajele trimise pe câmp să facă însămânțări erau obligate să execute câte 3 mii mp pe zi; cârciumile urmau să fie închise zilnic până la 8 seara, iar satele închise tot timpul campaniei de însămânțări; toate vacile din comune trebuiau puse la jug, și unde nu erau atelaje de ajuns, porumbul trebuia să fie pus cu sapa de echipe formate din 10-15 oameni^[78].

Nerespectarea întocmai a dispozițiilor de mai sus atrăgea după sine pedepse severe împotriva celor vinovați. La 1 mai 1948, primăriile din plasa Babadag erau anunțate că se dăduse ordin pentru arestarea șefilor de sectoare agricole din satul Caugagia (com. Ceamurlia de Jos) care, s-au făcut vinovați pentru neglijență în campania agricolă de însămânțări, și ca atare erau considerați ca sabotori, urmând ca aceștia să fie înaintați de urgență comandamentului de însămânțări Tulcea^[79].

Vara 1948 avea să fie răcoroasă și ploioasă, însă toamna avea să fie excesiv de secetoasă. Potrivit unui raport informativ al preturii plasei Horia (jud. Tulcea) asupra stării de spirit a populației pe luna septembrie, agricultorii erau îngrijorați de seceta care bântuia și care îi pune în imposibilitatea de a însămânța; unii erau neliniștiți că nu puteau achita creditele luate de la bănci, iar încasările taxelor comunale și pentru islazuri erau foarte reduse. Referitor la situația economică, raportul sublinia faptul că în ultimii doi ani de secetă inventarul agricol fusese redus iar o parte nu aveau vite de muncă; uneltele și mașinile agricole lipseau și ca urmare nu se putea face o agricultură rațională, iar alimentele de strictă necesitate se procurau de pe piața liberă cu mare greutate și cu prețuri exagerate; situația păioaselor era oarecum bună, însă floarea-soarelui și rapița din cauza timpului nefavorabil erau compromise, iar porumbul din cauza secetei era foarte slab; suprafața ce urma să fie însămânțată în toamnă a fost majorată față de anul trecut, însă, din cauza secetei, nu s-au început însămânțările iar pentru îndeplinirea planului erau necesare cel puțin 5 tractoare^[80]. La Congaz (azi Rândunica), pr. paroh Ctin. Antonescu, șef de sector la câmp, care răspundea de plugarii din sectorul său, nu voia să semene motivând că nu aruncă semințe în praf, și cu greutate avea să fie lămurit promițând că va semăna toată suprafața, conform planului, după data de 15 octombrie, termen care de altfel avea să fie depășit^[81].

În perioada de timp cercetată, cu toate vicisitudinile vremii, pioșii creștini din pușinul lor aveau să-și aducă obolul pentru continuarea lucrărilor de construcție a bisericilor, pentru reparația celor ce suferiseră stricăciuni în urma cutremurului din 1940 și înzestrarea lăcașurilor cu obiecte de cult necesare ofierii sfințelor slujbe.

În vara anului 1946, în satul Gorgova de pe malul brațului Sulina, locuitorii începuseră din proprie inițiativă repararea bisericii, care deși era nouă nu fusese încă sfințită^[82]. În același an, creștinii din Hagiomer (com. Sâmbăta Nouă) și Camena (com. Ceamurlia de Sus) strângeau bani pentru continuare lucrărilor de construcție la noile biserici^[83]. Biserica din satul Nifon ce suferise de pe urma cutremurului din 1940 avea să fie pusă în reparație în anul 1946, prin stăruința părintelui Stelian Uliescu, care fiind suferind trece la cele veșnice în acel an, lucrările fiind terminate în anul 1948, sub supravegherea părintelui Ioan Radomschi.

În primăvara 1947, în vederea redeschiderii bisericii din Beștepe ce fusese reparată după cutremurul din 1940, protoiereul jud. Tulcea, econ. Mihail Blănaru, recepționa zugrăvelile executate de Ștefan Lombardi (Tulcea, str. Sabinelor nr. 51) și Teodor Dunaev (Tulcea, str. Banului nr. 5), lucrările de pictură executate de Gh. Cardaș (str. Eminescu nr. 24) și confecționarea scaunului arhieresc. În toamna aceluiași an, prin stăruința pr. paroh Ion Secuianu, biserica din Bașpunar (azi Fântâna Mare), a cărei construcție începuse în anul 1906, era pregătită pentru sfințire; cele 73 de strane din care strana arhierescă și regească fuseseră executate fără vreun angajament, enoriașii înțelegându-se direct cu meșterul pe care l-au plătit în natură^[84].

La 26 septembrie 1947 erau recepționate lucrările de reparație și consolidarea bisericii din satul Traian; construcția bisericii începuse în anul 1907, prin dania și munca enoriașilor, iar „prin jerfe materiale și sfortări de muncă”, s-a terminat zidăria în anul 1916, însă, din cauza stricăciunilor suferite în urma războiului 1916-1918, și a dizlocării zidurilor din cauza fundației rele, biserica a fost în stare de nefuncționare; lucrări de reparație începute în 1943 au fost continuate în anii 1945, 1946 și 1947, iar pentru plata meseriașilor și procurarea de materiale, s-a strâns de la enoriași suma de 68.118.518 lei vechi și 1.400 kg porumb^[85].

În toamna 1947, prin stăruința pr. paroh Gh. Lazăr și cu contribuția în natură din partea enoriașilor, aveau să fie executate lucrările de îndreptare a crucii de pe turla bisericii din Murighiol.

În anul 1941, în timpul ultimului război, satul Ceatalchioi de pe malul drept al brațului Chilia, fiind situat în mijlocul a două fronturi de luptă, avea să sufere stricăciuni mari din cauza bombardamentelor. În anul 1946-1947, sfântul lăcaș căruia i se dărmase turla din față, avea să fie renovat și redat cultului în toamna anului 1947, în urma actului de sfințire

săvârșit de către P.S. Episcop Chesarie Păunescu al eparhiei Constanța^[86].

Biserica satului Regele Carol (azi T. Vladimirescu), așezare de pe malul Dunării, din fața orașului Tulcea, devenise improprie serviciului divin, în urma devastării din noaptea de 27/28 septembrie 1944 de către armatele sovietice aflate în trecere; pentru a fi redată cultului, din donațiile sătenilor și a câtorva tulceni, biserica avea să fie pictată la interior în iarna 1947/1948, și în primăvara următoare^[87].

Prin stăruința pr. Aurel Costin, clopotnița bisericii din comuna V. Brătianu avea să fie reparată în vara anului 1948, folosind lemnăria casei unui emigrant bulgar. În această comună, din ordinul serviciului de colonizare Babadag, fuseseră dărmate circa 50-60 case rămase de la etnicii bulgari, care amenințau cu surparea, iar materialul adunat a fost dat coloniștilor ca să-și repare gospodăriile^[88].

Seceta din perioada 1945-1952, avea să fie cea mai lungă secetă din secolul trecut, înregistrată în România. Anii secetoși consecutivi precum și urmările războiului mondial de abia încheiat, aveau să conducă la groaznica foamete din anii 1946-1947. Bunii creștini mângâiați sufletește și sprijiniți prin fapte de către slujitorii sfintelor altare își vor păstra nădejdea în rodnicia pământului și binecuvântarea cerească, iar rugăciunile lor pentru ploaie vor fi ascultate și cerul se va deschide la vreme, în anii ce vor urma.

TULCEA PARISHES DURING THE FAMINE OF 1946-1947

Abstract: The drought of 1945-1952 was to become the longest drought of the last century recorded in Romania. The consecutive years of drought, along with the aftermath of the recently ended world war, led to the horrific famine of 1946-1947, which was especially severe in Moldova, Bărăgan, and northern Dobrogea (Tulcea County).

Based on archival documents and information from contemporary press, this study presents the situation of rural communes and parishes in Tulcea County during the two years of famine, and in the year following this great disaster, highlighting the measures taken by the authorities to save the impoverished and support agricultural campaigns. The study also acknowledges the charitable actions of individuals who, in their struggle against the adversities of the time, saved people from certain death by starvation and disease, including the disabled, war orphans and widows, pregnant women, nursing mothers, and preschool children.

In this fierce battle, the clergy played a significant role, as they, understanding the suffering of their parishioners better than anyone, were not only consolers of souls but also helpers through charitable actions for the needy.

Keywords: drought, day care centers, CARS canteens, Swedish canteens, milk canteens, social assistance, quota regime, cereal harvests.

NOTE

[1] Institutul de Istorie ecleziastică "Nicolae Bocușan" al Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca.

[2] Cf. recensământului din 1948, pentru jud. Tulcea, la 100 exploatații agricole reveneau: 45,7 pluguri, 26,6 grape, 58,7 căruțe, 90 cai și 1,9 tractoare, v. A. Galopenția, P. Onică, *Recensământul agricol din Republica Populară Română 25 ianuarie 1948*. Rezultate provizorii, pp. 50-51.

[3] „Glasul Bisericii”, anul V, nr. 1, 1946, pp. 3-6.

[4] „Tomis”, anul XXIII, nr. 6-7, iunie-iulie 1946, pp. 121-122.

[5] Arhiva Națională Direcția Județeană Tulcea (ANDJT), Fond Primărie Tulcea. Administrație, dosar nr. 48/1943, f. 39.

[6] Idem, Fond Prefectură Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1383/1946, f. 3.

[7] *Ibidem*, ff. 1-2.

[8] Arhiva Episcopiei Tulcii (AET), dosar nr. 427, Fond Parohie Cataloi, Adresa nr. 42/1 decembrie 1940.

[9] ANDJT, Fond Prefectură Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1383/1946, f. 5.

[10] *Ibidem*, f. 6.

[11] Idem, dosar nr. 859/1939, f. 21.

[12] Pentru 5 ha de pământ arabil și o producție de 350-450 kg/ha, cota era 5%, și ea creștea cu câte 5% pentru fiecare sută de kg în plus, ajungând ca la peste 1.200 kg/ha să fie de 40%; pentru fiecare hectar cultivat, se blocau: 200 kg grâu, 180 kg secară, 160 kg orz, 140 kg ovăz, v. „Monitorul Oficial” (Partea I A) nr. 175 din 10 iulie 1946, pp. 7189-7191.

[13] „Buletinul Sfintei Episcopii Constanța”, anul IV, nr. 8-9, august-septembrie

1946.

[14] „Glasul Bisericii”, anul V, nr. 5-6, august-septembrie 1946, pp. 131-134.

[15] N. Topor, *Anii ploioși și secetoși în Republica Populară Română*, Institutul Meteorologic, București, 1963, p. 53.

[16] „Glasul Bisericii”, anul VI, nr. 2, februarie 1947, pp. 1-5.

[17] „Monitorul Oficial” (Partea I A) nr. 40 din 16 februarie 1946, pp. 1244-1246.

[18] Idem nr. 68 din 22 martie 1947, pp. 2135-2137.

[19] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1454/1947, f. 3.

[20] Meiul folosit la nevoie pentru hrana oamenilor sub formă de turtă sau de pâine (în amestec cu făina de grâu, secară, orz) sau pentru hrana animalelor, bătut la puiă în gospodărie, v. „Buletinul Județului Brăila”, anul III, nr. 8, 15 iulie 1942.

[21] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1456/1947, ff. 46-53.

[22] *Ibidem*, ff. 6-7.

[23] *Ibidem*, f. 8.

[24] Idem, dosar nr. 1465/1947, f. 23.

[25] Idem, dosar 1456/1947, f.33.

[26] *Ibidem*, ff. 2-3.

[27] Idem, dosar nr. 1449/1947, ff. 6-13.

[28] Primăvara secetoasă și călduroasă accelerează ciclul biologic la toate insectele dăunătoare și stimulează înmulțirea rozătoarelor (șoareci, popândăi, hâr-ciogi); vara secetoasă și călduroasă favorizează atacurile dăunătorilor, iar toamna

- secetoasă și călduroasă favorizează înmulțirea rozătoarelor, v. O. Berbecel, Cornelia Mihoc, Maria Eftimescu, *Vremea și recolta*, Ed. Ceres, București, 1981, pp. 59-64.
- [29] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1475/1948, f. 28.
- [30] Idem, Fond Comisariatul de Poliție Sulina, dosar nr. 31/1947, f. 79.
- [31] *Ibidem*, f. 87.
- [32] *Ibidem*, ff. 83-85.
- [33] Idem, Fond Primărie Greci, dosar nr. 3/1944-1949, f. 47.
- [34] Idem, Fond Comisariatul de Poliție Sulina, dosar nr. 31/1947, ff. 92-96.
- [35] Aromânii au fost aduși și în localitățile: Agighiol, Babadag, Baia, Beidaud, Camena, Casimcea, Cataloi, Ceamurlia de jos, Ceamurlia de sus, Cerna, Eschibaba, Hagilar (Lăstuni), I. Gh. Duca (Valea Nucarilor), L. Catargiu (Plaur), Lunca, Malcoci, Mihai Bravu, M. Kogălniceanu, Nalbant, Panduru, Pr. Mihai (N. Bălcescu), Războieni, Sarighiol de Deal, Tulcea, V. Alecsandri, V. Brătianu (Sălcioara), v. Virgil Coman, *Aromânii și meglenoromânii din Banat (1945-1951)*, Ed. Etnologică, București, 2016, p. 21.
- [36] AET, dosar nr. 638, Fond Parohie Chilia Veche, Memoriu de activitate.
- [37] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1261/1944, ff. 21-22.
- [38] AET, dosar nr. 424, Fond Parohie Sf. Gheorghe-Isaccea, Adresă Episcopie nr. 169/22 ianuarie 1947.
- [39] Casiera mănăstirii Saon, Neonila Bolea (n. 1915, Vădeni), tunsă în monahism la 22 august 1943, la 28 august 1946 preia inventarul de la fosta stareță Pamfilia Iordache, iar la 1 aprilie 1948 i se aprobă demisia din postul de stareță, v. AET, dosar 46, Fond Mănăstire Saon, Adresă Episcopie nr. 3497/28 august 1943.
- [40] *Ibidem*, Adresă Mrea. Saon nr. 25/14 februarie 1947.
- [41] Idem, dosar nr. 41, Fond Mănăstirea Cocoșu, Adresă Episcopie nr. 1688/25 iunie 1947.
- [42] Idem, dosar nr. 46, Fond Mănăstire Saon, Tabel cu personalul monahal (31 decembrie 1947).
- [43] *Ibidem*, Adresă nr. 178/19 noiembrie 1947.
- [44] Mănăstirea Saon avea în posesie 136 ha, din care : 40 ha bălți, 40 ha teren arabil, 7 ha islaz, 2 ha curtea mănăstirii, 35 ha livezi, 10 ha de vie și 2 ha viță port-altoi, v. *Ibidem*, Inventar nr. 4 din 15 septembrie 1938.
- [45] De la 25 iunie 1947, se suspenda uiumul în natură, urmând ca morile mecanice să perceapă pentru măciniș 3 mii lei/kg, iar morile de vânt 1500 lei/kg, v. ANDJT, Fond Primărie V. Brătianu, dosar nr. 28/1947, f. 12.
- [46] AET, dosar nr. 46, Fond Mănăstire Saon, Adresă nr. 195/20 decembrie 1947.
- [47] ANDJT, Fond Primărie Meidanchioi, dosar nr. 10/1947, f. 84.
- [48] Grigore Nandriș, *8 ani din viața României (1940-1948)*, Ed. Saeculum, București, 1999, pp. 280-281.
- [49] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, ff. 2-3.
- [50] *Ibidem*, f. 4.
- [51] Idem, Fond Pretura Plasei Tulcea, dosar nr. 358/1945, f. 36.
- [52] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, f. 5.
- [53] Idem, Fond Pretura Plasei Tulcea, dosar nr. 358/1945, f. 51.
- [54] *Ibidem*, f. 71.
- [55] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, f. 7.
- [56] *Ibidem*, f. 6.
- [57] ANDJT, Fond Pretura Plasei Tulcea, dosar nr. 358/1945, f. 64.
- [58] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, ff. 8-9.
- [59] AET, dosar nr. 432, Fond Parohie Hagilar, Cerere nr. 51/8 ianuarie 1942.
- [60] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, ff. 10-11.
- [61] Iulia Wisoșenschi, *Experiența deportării: dinamici, percepții și forme culturale de exprimare identitară ale unor grupuri de aromâni în Bărăgan*, Ed. Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013, p. 117.
- [62] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, f. 12 și f. 15.
- [63] Cantina care hrănea 75 de preșcolari primea din *Darul Poporului Britanic* extracte de carne și de ouă, care se adăugau la supa de legume, și ciocolată, v. Idem, Fond Primărie V. Brătianu, dosar nr. 32/1948, f. 182.
- [64] *Ibidem*.
- [65] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, f. 14; Idem, Fond Pretura Plasei Tulcea, dosar nr. 358/1945, f. 71.
- [66] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1465/1947, f. 18.
- [67] *Ibidem*, dosar nr. 1475/1948, f. 5.
- [68] Idem, Fond Primăria Greci, dosar nr. 3/1944-1949, f. 81.
- [69] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1508/1948, f. 7.
- [70] AET, Dosar personal, PV 22 februarie 1948.
- [71] Fiindcă băntuiau tot felul de epidemii, săpunul era absolut necesar pentru igiena populației, însă, din cauza lipsei de sodă caustică, săpunul nu se putea face în gospodărie.
- [72] AET, Dosar personal pr. Gavrilă Coșug.
- [73] Idem, dosar nr. 641, Fond Parohie Corugea, Adresă nr. 51/19 septembrie 1948.
- [74] „Vestitorul”, anul XXIV, nr. 4-12, februarie-iunie 1948.
- [75] „Glasul Bisericii”, anul VII, nr. 4, aprilie 1948, pp. 1-7.
- [76] În com. Greci s-au repartizat la hectar doar 100 kg grâu de sămânță, în loc de 140 kg cum era prevăzut în planul Camerei agricole Tulcea; ovăzul s-a cultivat din semințele locuitorilor, era nevoie însă de sămânță de porumb și de floarea-soarelui, cultură importantă, v. ANDJT, Fond Primărie Greci, dosar nr. 3/1944-1949, f. 84.
- [77] Idem, Fond Primărie V. Brătianu, dosar nr. 32/1948, f. 12 și f. 24.
- [78] *Ibidem*, f. 98.
- [79] *Ibidem*, f. 147.
- [80] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1469/1948, f. .
- [81] „Tulcea Democrată”, anul III, nr. 107, 2 noiembrie 1948.
- [82] ANDJT, Fond Pretura Plasei Tulcea, dosar nr. 373/1946, f. 165.
- [83] Idem, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1399/1946, ff. 18-19.
- [84] AET, dosar nr. 425, Fond Parohie Bașpunar, PV 1 octombrie 1947.
- [85] Idem, dosar nr. 441, Fond Parohie Traian, PV 26 septembrie 1947.
- [86] Idem, Sinodic Parohie Ceatalchioi (1967).
- [87] Idem, dosar nr. 438, Fond Parohie Regele Carol I, Adresă Protoierie nr. 155/18 mai 1948.
- [88] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea. Serv. Adm., dosar nr. 1257/1944, f. 252.